

# IRAK



# GENEL BİLGİLER

## COĞRAFİ KONUM

Bir Ortadoğu ülkesi olan Irak, kuzeyden Türkiye, doğudan İran, güneydoğudan Basra Körfezi ve Kuveyt, güneyden Suudi Arabistan, batıdan da Ürdün ve Suriye ile çevrilidir. Türkiye ile 352 km, İran ile 1458 km, Ürdün ile 181 km, Kuveyt ile 240 km, Suudi Arabistan ile 814 km ve Suriye ile 605 km sınıra sahiptir.

Türkiye ve İran sınırına yakın bölgelerde dağlık arazilerin ve İran sınırında bataklıkların görüldüğü çöğunlukla da düzlük arazilerden oluşan Irak topraklarının % 13'ü tarım alanı, % 10'u otlak, % 4'ü orman ve çalılıktır.

En yüksek yerleri Handran (2625 m.) ve Sincar Dağı (1500 m)'dir. En önemli akarsuları kaynağı Türkiye'de olan Fırat ve Dicle nehirleridir.

Bölgelere göre değişiklik arz eden bir iklimi vardır. İç kesimlerde bulunan başkent Bağdat'ta yıllık sıcaklık ortalaması 23 °C, yıllık yağış ortalaması ise 140 mm'dir. Basra şehrinde bu ortalama, 24°C /171 mm.'dir. Bağdat'ta en sıcak aylar Haziran-Ağustos dönemidir. Bu aylarda en düşük ve en fazla sıcaklıklar Ort. 35-50°C'dir. Ancak nem oranı düşüktür. Bağdat'ta en soğuk dönem 4-16°C ile Aralık-Şubat dönemidir.

Yağışın en az olduğu aylar 1 mm ortalama ile Haziran-Eylül iken, en iyi yağış ortalamasına sahip ay 28 mm ile Mart'tır.

## İDARİ YAPI

Irak, idari olarak 18 ilden (vilayetten) oluşmaktadır. Bu eyaletler ve başkentleri (parantez içerisinde verilmiştir); Bağdat (Bağdat), Selahattin (Tikrit), Diyala (Bakuba), Vasit (Kut), Meysan (Amara), Basra (Basra), Dikar (Nasiriye), Mutanna (Samava), Kadisiye (Divaniye), Babil (Hilla), Kerbela (Kerbela), Necef (Necef), Anbar (Ramadi), Nineva (Musul), Dohuk (Dohuk), Erbil (Erbil), Kerkük (Kerkük), Süleymaniye (Süleymaniye).

İl Valileri, yerel seçimle belirlenen "il genel meclisi" üyeleri arasından seçilmektedir. Belediyeler ise, Valilikler bünyesinde bir "daire başkanlığı" olarak faaliyet göstermektedir. Sadece Bağdat'ta müstakil belediye başkanlığı bulunmaktadır. Bağdat Büyükşehir Belediye Başkanı, Başbakan tarafından Parlamento'nun uygun görüşü alınarak atanmaktadır.

## SİYASİ YAPI

Birinci Dünya Savaşı sonrasında İngiltere'nin yönetimi altına giren Irak 1932 yılında bağımsızlığını kazanmış ve Irak Krallığı kurulmuştur. Krallık, 1958 yılında yapılan askeri darbeye yerini Irak Cumhuriyeti'ne bırakmıştır. Irak Cumhuriyeti, 1958-2003 dönemini BAAS Partisi yönetiminde geçirmiştir. 2003 yılında ABD'nin askeri müdahalesiyle BAAS rejimi sona ermiş, Irak Cumhuriyeti demokrasi ile yönetilmeye başlamıştır.

1980 yılında başlayan ve 8 yıl süren Irak-İran Savaşı Irak ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Irak bu dönemde, Körfez ülkelerinden ve Batılı finans kurumlarından yüklü miktarda borç almıştır.

1990 yılında Irak, Kuveyt'in petrol fiyatlarını ve dolayısıyla Irak'ın petrol ihracat gelirlerini düşürmek amacıyla kasten kapasitesinden fazla petrol üretimi yaptığını ve iki ülkenin ortak sınırlarındaki petrol sahalarından Kuveyt'in petrol çaldığını ileri sürerek Kuveyt'i işgal etmiş, ancak I. Körfez Savaşı olarak da anılan savaşın sonucunda Kuveyt'ten geri çekilmiştir. Müteakiben, 6 Ağustos 1990'da BM 661 sayılı kararıyla Irak'a ekonomik yaptırımlar uygulanmaya başlanmıştır. Nisan 1995'te BM ile petrol karşılığı gıda ithalatı konusunda bir anlaşma imzalanmış, Irak'ın her altı ayda bir 2 milyar Amerikan doları petrol ihracat etmesine izin verilmiştir. Bunun karşılığında ise gıda maddesi ve temel insani malzemeler ithal edilmesi için fon sağlanmıştır.

20 Mart 2003'te başlayan ABD askeri müdahalesi ile 24 yıl süren tek adam yönetimi (BAAS rejimi) sona ermiştir. 22 Mayıs 2003'te Irak'a uygulanan ambargo kaldırılmış, Irak'ta BM gözetiminde ve ABD öncülüğünde yeni bir yönetim kurulmuştur. 15 Ekim 2005 tarihinde Irak'ta anayasa taslağına ilişkin halk oylaması yapılmış ve hâlihazırda (yeni) anayasa 2005 yılında yürürlüğe girmiştir. Cumhurbaşkanı ve Başbakan Parlamento içinden seçilmektedir.

Irak'taki siyasi sürecin son aşamasını oluşturan ilk siyasi genel seçimler de 15 Aralık 2005 tarihinde gerçekleştirilmiş, bu çerçevede seçimle iş başına gelen (ilk) Irak Hükümeti 20 Mayıs 2006 tarihinde kurulmuştur.

Hükümet üyelerinin (bakanların) milletvekili olma şartı bulunmamaktadır. 30 Nisan 2014 tarihinde yapılan son parlamento (328 sandalye) seçimleri sonucunda, ülkenin Cumhurbaşkanı Fuad Masum, Parlamento Başkanı Selim Al Jiburi, Başbakan Haydar al Abadi'dir. 2014 yılı Eylül ayında kurulan Hükümet, parlamentoda temsil edilen tüm partilerin katılımından oluşan "milli koalisyon hükümeti"dir.

Türkiye, Irak ile her zaman iyi ilişkiler geliştirme yönünde çaba göstermiş, iki ülke 1955 yılında Bağdat Paktı'nı, 1977'de Kerkük-Ceyhan Petrol Boru Hattı'nı hayata geçirmiştir (Kısa süreli kesintiler olmakla birlikte, Ağustos 2007 itibarıyla Kerkük-Yumurtalık petrol boru hattı yeniden faaliyete geçirilmiştir). 1980'li yıllarda Türkiye'nin izlediği dışa dönük ve ihracata dayalı büyüme politikası neticesinde Irak, Türkiye'nin önemli ticaret ortaklarında biri olmuş, Türk müteahhitleri Irak'ta önemli projeler gerçekleştirmiş; 1990 yılında Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi üzerine Irak'a uygulanan ekonomik ambargoların etkisiyle Türkiye Irak ile ilişkileri başta ticaret olmak üzere kesintiye uğramıştır. Yukarıda bahsedilen 2003 yılında başlayan süreç sonucu, Türkiye-Irak ilişkileri, Irak'ın yeniden yapılandırılması ve imarı olarak adlandırılacak yeni bir döneme girmiştir.

## DOĞAL KAYNAKLAR

Petrol, doğalgaz, fosfat ve sülfür Irak'ın başlıca doğal kaynaklarıdır.

Petrol, Irak ekonomisinin dayandığı temel sektördür. Ham petrol ihracatı milli gelirin % 60'ını, kamu gelirlerinin ise yaklaşık % 90'ını oluşturmaktadır.

Irak, dünyanın en düşük maliyetle petrol ve gaz üretimi yapan ülkelerden birisidir. Ülkedeki petrol, göreceli olarak sığ kuyulardan çekilebilen çok büyük sahalarda bulunmaktadır. Irak'ın rezervlerinin üçte birinden daha fazlası yeryüzünün sadece 600 metre altındadır ve su ve birleşik doğal gaz birikintilerinin petrol rezervleri üzerinde yüksek basınç oluşturmalarından dolayı çok çabuk yüzeye çıkmaktadır. Bu nedenle, Irak petrolünün üretim maliyeti varil başına 1,50 dolarından daha az olabilmektedir. Bu üretim maliyeti, Suudi Arabistan'daki maliyetle eşit, diğer ülkelerden daha düşüktür.

Mevcut üretim seviyesinde kaç yıllık rezerv kaldığını göstermesi bakımından önem taşıyan rezerv-üretim oranı bazı tahminlere göre Irak'ta 150 yıldır ve bu rakam Orta Doğu ve Afrika bölgesindeki en yüksek orandır.

Ülkedeki ana petrol üretim bölgeleri, güneyde Basra ile kuzeyde Kerkük bölgesidir. Ham petrol Kuzey Irak'ta Baiji, Bağdat'ta Dora ve Basra'daki rafineri tesislerinde işlenmektedir. Kısa ve orta vadede üretimin artırılabilmesi, daha küçük ve yerel bazda birleşmiş rafinerilerin kurulmasına bağlıdır.

OPEC üyesi olan Irak'ın (tespit edilmiş) petrol rezervi 143 milyar varildir. (Petrol Bakanlığına göre rezervin 204 milyar varil olma ihtimali vardır) En büyük petrol rezervi, güneyde Rumelia sahasında olup, 17 milyar varil düzeyindedir. Irak, rezervi itibarıyla, Venezuela, S. Arabistan ve İran'ın ardından, dünyanın dördüncü (4.) büyük petrol ülkesidir.

Irak Petrol Bakanlığı açıklamasına göre; 2014 yılı Ekim ayında petrol üretimi 3 milyon varil/gün, ihracat ise 2,4 milyon varil/gün seviyesinde gerçekleşmiştir. 442 bin varil/gün mevcut rafinerilerde işlenmiş, 143 bin varil/gün ise elektrik santrallerinde kullanılmıştır. Ekim ihracatı ortalama 81 dolar/varil fiyatla yapılmıştır.

Irak'ın en önemli ihracat (%99) kalemi petroldür. 2017 yılı ihracat hedefi, 12 milyon varil/gün petroldür. Petrolün uluslararası varil fiyatının geçmiş yıllarda 100 doların üzerinde seyretmesi bütçe açığının azalmasına önemli katkı sağlamıştır. Ancak 2014 yılının son aylarında petrolün uluslararası fiyatının düşüş trendine girmiş olması, Irak'ın gelirlerinde ciddi azalışa yol açacaktır. Bu olumsuz gelişmenin, ülke ekonomisinin (özellikle yatırım harcamalarının) 2015 yılında finanse edilmesini zora sokacağı yönünde endişelere sebep olmaktadır.

Petrol ihracatı halihazırda; güneyde Basra ve Khor Al Amia Limanları ile kuzeydeki (kerkük-ceyhan) boru hattı üzerinden (450 bin-500 bin varil/gün kapasite) yapılmaktadır.

Petrol ve petrol ürünleri ihracatında yetkili kurum Bağdat'ta Petrol Bakanlığının ([www.oil.gov.iq](http://www.oil.gov.iq)) bağlı kuruluşu SOMO'dur ([www.somooil.gov.iq](http://www.somooil.gov.iq)).

En büyük rafinerileri, Beji (kuzey), Beji (Selahaddin) ile Bağdat'ta Dora ve Basra rafinerileridir. Diğerleri ise Kerkük, Nejef, Samawa ile Haditha ve Kanakin'dir. Muffiah ve Gayirah küçük olanlardır.

Irakta doğalgaz üretimi çok az miktarda olduğundan, doğalgaz ihracatı söz konusu değildir.

## GENEL EKONOMİK DURUM

Irak, petrole dayalı bir ekonomik yapıya sahiptir. 140 milyar varillik ham petrol rezervleri ile dünyada 5. sırada yer alırken, günlük yaklaşık 4,4 milyon varilin üzerinde ham petrol üretimiyle OPEC üyeleri arasında Suudi Arabistan'dan sonra 2. sırada bulunmaktadır. Ancak, 1980'lerde Irak-İran savaşı, 1990'larda Kuveyt'in işgali üzerine başlayan uluslararası askeri harekât ve 2003 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin askeri müdahalesinin dönüm noktalarını teşkil ettiği son 30 yılda, Irak ekonomisi oldukça istikrarsız bir yapı sergilemiştir. Çeşitli dönemlerde yürürlüğe konulan ekonomik ambargolar da Irak'ın küresel ekonomiyle bütünleşmesini güçleştirmiştir. Son olarak, 2014 yılında, DEAŞ terör örgütünün Irak topraklarının yaklaşık üçte birini işgal etmesinin ardından artan kamu harcamaları ve petrol fiyatlarındaki aşırı düşüş nedeniyle azalan kamu gelirleri Irak'ı büyük bir finansal krizin içerisine sokmuştur.

Bununla birlikte, güvenlik sorunlarındaki azalma, 2017'nin ortalarından itibaren yükselişe geçen petrol fiyatları ve terörden zarar gören bölgelerin yeniden imarı sürecinin getireceği ekonomik canlanma ile birlikte Irak'ın ekonomik görünümünün önümüzdeki dönemde 2014-2017 dönemine nazaran iyileşmesi beklenmektedir.

Irak'ta bulunan petrol arıtma istasyonları, petrol boru hatları, montaj fabrikaları, çimento ve demir-çelik fabrikaları, enerji santralleri devlete aittir. Irak'ta hemen her bakanlığa bağlı devlet (sanayi/ticaret/inşaat) şirketleri bulunmaktadır. Devlet, ülkenin ihtiyaçlarını bu şirketler kanalıyla temin etmektedir. Bir zamanlar 200 civarında bulunan bu şirketlerin sayısı 2017 itibarıyla az sayıdaki kamu-özel ortaklığındaki firmalar da dahil olmak üzere 80 civarında bulunmaktadır.

Irak özel sektör kuruluşları, finansman ve iş tecrübesi açısından yetersizdir. Özel sektörde marketler, dokuma tezgâhları, şehir içi nakliye, deri işleme atölyeleri, tamir-bakım-onarım atölyeleri, dikiş-nakış tezgâhları ve tarıma dayalı küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri bulunmaktadır. Hizmet sektöründe ise özel sektörün ağırlığı hissedilmektedir. Bu itibarla, Irak tüketim, ara ve yatırım mallarını büyük oranda ithal etmektedir. Türkiye, Çin ve İran, Irak'ın en fazla ithalat yaptığı ülkeler olarak öne çıkmakta olup, Irak pazarında Türk malı imajının ihracatta rakibimiz olan ülke mallarına göre yüksek olduğu gözlemlenmektedir.

# DIŞ TİCARET

## İRAK'IN DIŞ TİCARETİ\* (MİLYON DOLAR)

Yıllar	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
2014	87.072	58.638	28.434	145.710
2015	54.602	40.054	14.838	94.537
2016	49.445	40.694	8.751	90.139
2017	69.028	50.326	18.702	119.354
2018	97.295	31.197	128.492	66.098

\* Veriler ülkenin kendi verileri olmayıp ticaret ortaklarının verilerinden derlenmiştir.  
Kaynak: TradeMap-ITC verileri

## İRAK'IN İHRACATINDA BAŞLICA ÜRÜNLER (1.000 DOLAR)

Fasıl	Fasıl Açıklaması	2016	2017	2018	Payı
27	Mineral Yakıtlar, mineral Yağlar Ve Müstahzarları, Mumlar	46.710.577	66.689.349	95.371.301	98,22%
71	İnciler, Kıymetli Tas Ve Metal Mamulleri, Madeni Paralar	2.424.103	1.941.139	1.388.690	1,43%
8	Yenilen Meyveler, Kabuklu Yemişler, Turunçgiller Ve Kavun Kabuğu	116.606	146.848	107.870	0,11%
76	Alüminyum Ve Alüminyum Eşya	44.551	62.223	59.061	0,06%
47	Odun Hamuru: Lifli Selülozik Maddelerin Hamurları, Hurdalar	19.659	33.451	26.845	0,03%
74	Bakır Ve Bakırdan Eşya	1.958	3.456	24.812	0,03%
41	Ham Postlar, Deriler (Kürkler Hariç) Ve Köseleler	27.655	29.619	20.736	0,02%
84	Nükleer Reaktörler, Kazan: Makina Ve Cihazlar, Aletler, Parçaları	12.811	17.917	18.022	0,02%
85	Elektrikli Makina Ve Cihazlar, Aksam Ve Parçaları	15.205	24.491	12.480	0,01%
39	Plastik Ve Plastikten Mamul Eşya	16.336	12.192	12.453	0,01%
29	Organik Kimyasal Müstahzarlar	336	5	9.493	0,01%
99	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Ürün Ve Hizmetler	5.441	8.492	7.988	0,01%
20	Şebze, Meyve, Bitki Parçaları, Sert Kabuklu Yemiş Konserveleri	3.418	2.290	4.233	0,00%
78	Kurşun Ve Kurşundan Eşya	46	1.935	3.918	0,00%
97	Sanat Eserleri, Koleksiyon Eşyası, Antikalar	4.180	1.976	3.906	0,00%
15	Hayvansal Ve Bitkisel Yağlar Ve Bunların Müstahzarları	119	103	3.045	0,00%
13	Laklar, Sakızlar, Bitkisel Özsu Ve Hülasalar	4.239	1.738	2.259	0,00%
17	Şeker Ve Şeker Mamulleri	216	1.622	2.084	0,00%
2	Etlere Ve Yenilen Sakatat	204	434	1.907	0,00%
90	Optik, Fotoğraf, Sinema, Ölçü, Kontrol, Ayar Cihazları, Tıbbi Alet.	4.516	2.834	1.810	0,00%
87	Kara Taşıtları, Parçaları Ve Bunların Aksesuarları (Demiryolu Veya Tramvay Vagonları Hariç)	1.996	1.752	1.505	0,00%
93	Silahlar Ve Mühimmat, Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarları			1.419	0,00%
38	Muhtelif Kimyasal Maddeler	172	761	1.321	0,00%
91	Saatler Ve Bunların Aksam Ve Parçaları	2.323	1.799	1.022	0,00%
51	Yün, Kıl, At Kılı: Bunların İplik Ve Dokumaları	2.276	1.179	860	0,00%
4	Süt Ve Süt Mamulleri, Kuş Ve Kümes Hayvan Yumurtaları, Bal Vb.	728	340	826	0,00%
96	Çeşitli Mamul Eşya (Kalemler, Fırçalar Vb.)	605	615	747	0,00%
7	Yenilen Sebzeler Ve Bazı Kök Ve Yumrular	1.133	1.261	667	0,00%
73	Demir Veya Çelikten Eşya	1.898	6.275	654	0,00%

5	Tarifenin Başka Yerinde Yer Almayan Hayvansal Müstahzarlar	790	665	652	0,00%
30	Eczacılık Ürünleri	200	391	501	0,00%
34	Sabunlar, Yüzey Aktif Organik Maddeler, Yıkama-Yağlama Madde.	331	640	462	0,00%
40	Kauçuk Ve Kauçuktan Eşya	879	294	422	0,00%
79	Çinko Ve Çinkodan Eşya		208	374	0,00%
26	Metâl Cevherleri, Cüruf Ve Kül	53	966	342	0,00%
9	Kahve, Çay, Paraguay Çayı Ve Baharat	167	462	338	0,00%
83	Adi Metallerden Çeşitli Eşya	235	324	319	0,00%
82	Adi Metallerden Aletler, Bıçakçı Eşyası, Sofra Takımları	781	134	318	0,00%
19	Esasini Hububat, Un, Nişasta, Süt Teşkil Eden Müstahzarlar	100	180	290	0,00%
57	Hallılar Ve Diğer Dokumaya Elverişli Maddeden Yer Kaplamaları	935	218	253	0,00%
12	Yağlı Tohum Ve Meyveler, Sanayi Bitkileri, Saman, Hayvan Yemi	302	461	244	0,00%
72	Demir Ve Çelik	6	1.224	218	0,00%
94	Mobilyalar, Aydınlatma, Reklam Lambaları, Prefabrik Yapılar	158	851	213	0,00%
21	Yenilen Çeşitli Gıda Müstahzarları	169	243	202	0,00%
32	Debagat Ve Boyacılıkta Kullanılan Hülasa, Boya, Macun, Sakızlar	154	219	202	0,00%
48	Kâğıt Ve Karton: Kâğıt Hamurundan Kâğıt Ve Kartondan Eşya	146	266	178	0,00%
33	Uçucu Yağlar, Rezinoitler, Parfümeri, Kozmetikler Vb.	226	1.610	175	0,00%
86	Demiryolu Ulaşım Araçları Vb. Aksam Ve Parçaları	1.490	3.494	171	0,00%
49	Basılı Kitap, Gazete, Resim Vb. Baskı Sanayi Mamulü, El Yazmaları	533	458	165	0,00%
54	Dokumaya Elverişli Suni Ve Sentetik Lifler			145	0,00%
63	Mensucattan Mamul Diğer Eşya, Kullanılmış Eşya, Paçavralar	1.338	566	141	0,00%
62	Örülmemiş Giyim Eşyası Ve Aksesuarları	667	149	132	0,00%
16	Et, Balık, Kabuklu Hayvan, Yumuşakça Vb. Hayvansal Müstahzarlar	41	198	128	0,00%
11	Değirmencilik Ürünleri, Malt, Nişasta, İnsülin, Buğday Glütteni	139	31	116	0,00%
	Diğer	26.916	7.065	1.007	0,00%
	<b>TOPLAM</b>	<b>49.460.087</b>	<b>69.017.443</b>	<b>97.099.675</b>	

\* Veriler ülkenin kendi verileri olmayıp ticaret ortaklarının verilerinden derlenmiştir.

Kaynak: TradeMap-ITC verileri

#### IRAK'IN İTHALATINDA BAŞLICA ÜRÜNLER\* (1.000 DOLAR)

Fasıl	Fasıl Açıklaması	2016	2017	2018	Payı
85	Elektrikli Makina Ve Cihazlar, Aksam Ve Parçaları	3.560.824	6.378.538	6.944.832	13,12%
84	Nükleer Reaktörler, Kazan: Makina Ve Cihazlar, Aletler, Parçaları	4.202.608	4.636.291	4.906.454	9,27%
87	Kara Taşıtları, Parçaları Ve Bunların Aksesuarları (Demiryolu Veya Tramvay Vagonları Hariç)	1.704.468	2.841.084	3.136.507	5,92%
27	Mineral Yakıtlar, mineral Yağlar Ve Müstahzarları, Mumlar	1.043.046	1.586.105	3.054.231	5,77%
39	Plastik Ve Plastikten Mamul Eşya	1.984.860	2.526.655	2.520.157	4,76%
71	İnciler, Kıymetli Tas Ve Metal Mamulleri, Madeni Paralar	3.422.356	4.379.310	2.456.952	4,64%
73	Demir Veya Çelikten Eşya	1.484.014	1.572.967	1.794.386	3,39%
24	Tütün Ve Tütün Yerine Geçen İşlenmiş Maddeler	638.940	1.749.964	1.696.571	3,20%
4	Süt Ve Süt Mamulleri, Kuş Ve Kümes Hayvan Yumurtaları, Bal Vb.	1.299.641	1.454.287	1.355.542	2,56%
30	Eczacılık Ürünleri	1.115.552	1.250.746	1.327.990	2,51%
72	Demir Ve Çelik	808.293	908.075	1.324.972	2,50%
10	Hububat	615.984	864.826	1.224.044	2,31%

94	Mobilyalar, Aydınlatma, Reklam Lambaları, Prefabrik Yapılar	929.481	1.061.230	1.117.076	<b>2,11%</b>
61	Örme Giyim Eşyası Ve Aksesuarları	941.507	1.199.474	1.023.557	<b>1,93%</b>
8	Yenilen Meyveler, Kabuklu Yemişler, Turunçgiller Ve Kavun Kabuğu	806.021	962.755	1.011.436	<b>1,91%</b>
19	Esasini Hububat, Un, Nişasta, Süt Teşkil Eden Müstahzarlar	763.320	964.421	968.962	<b>1,83%</b>
7	Yenilen Sebzeler Ve Bazı Kök Ve Yumrular	600.982	582.840	867.220	<b>1,64%</b>
2	Etlere Ve Yenilen Sakatat	678.584	857.073	806.753	<b>1,52%</b>
99	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Ürün Ve Hizmetler	979.051	168.910	727.706	<b>1,37%</b>
90	Optik, Fotoğraf, Sinema, Ölçü, Kontrol, Ayar Cihazları, Tıbbi Alet.	558.300	658.952	713.004	<b>1,35%</b>
11	Değirmencilik Ürünleri, Malt, Nişasta, İnsülin, Buğday Glütteni	561.541	741.632	663.517	<b>1,25%</b>
20	Sebze, Meyve, Bitki Parçaları, Sert Kabuklu Yemiş Konserveleri	661.272	630.980	625.738	<b>1,18%</b>
62	Örülmemiş Giyim Eşyası Ve Aksesuarları	641.213	739.809	589.704	<b>1,11%</b>
69	Seramik Mamulleri	560.566	581.764	583.951	<b>1,10%</b>
48	Kâğıt Ve Karton: Kâğıt Hamurundan Kâğıt Ve Kartondan Eşya	395.390	443.611	561.854	<b>1,06%</b>
15	Hayvansal Ve Bitkisel Yağlar Ve Bunların Müstahzarları	622.584	641.239	559.987	<b>1,06%</b>
17	Şeker Ve Şeker Mamulleri	504.391	746.369	555.251	<b>1,05%</b>
33	Uçucu Yağlar, Rezinoidler, Parfümeri, Kozmetikler Vb.	343.209	437.720	509.975	<b>0,96%</b>
40	Kauçuk Ve Kauçuktan Eşya	382.941	510.213	502.211	<b>0,95%</b>
34	Sabunlar, Yüzey Aktif Organik Maddeler, Yıkama-Yağlama Madde.	443.010	461.294	487.512	<b>0,92%</b>
21	Yenilen Çeşitli Gıda Müstahzarları	340.494	401.859	448.844	<b>0,85%</b>
88	Hava Taşıtları, Uzay Araçları, Aksam Ve Parçaları	117.650	462.355	440.803	<b>0,83%</b>
76	Alüminyum Ve Alüminyum Eşya	343.506	365.017	395.645	<b>0,75%</b>
96	Çeşitli Mamul Eşya (Kalemler, Fırçalar Vb.)	413.479	401.592	390.923	<b>0,74%</b>
64	Ayakkabılar, Getirler, Tozluklar Vb. Eşya Ve Aksamları	434.590	514.866	387.035	<b>0,73%</b>
57	Halılar Ve Diğer Dokumaya Elverişli Maddeden Yer Kaplamaları	243.428	335.787	372.635	<b>0,70%</b>
44	Ağaç Ve Ağaçtan Mamul Eşya: Odun Kömürü	284.648	315.524	361.314	<b>0,68%</b>
63	Mensucattan Mamul Diğer Eşya, Kullanılmış Eşya, Paçavralar	368.688	441.693	358.765	<b>0,68%</b>
68	Taş, Alçı, Çimento, Amyant, Mika Vb. Maddelerden Eşya	477.405	422.368	326.668	<b>0,62%</b>
70	Cam Ve Cam Eşya	275.490	287.601	288.982	<b>0,55%</b>
23	Gıda Sanayii Kalıntı Ve Döküntüleri, Hazır Hayvan Gıdaları	180.690	188.487	280.843	<b>0,53%</b>
25	Tuz, Kükürt, Toprak Ve Taslar, Alçıklar Ve Çimento	269.570	281.894	273.553	<b>0,52%</b>
95	Oyuncaklar, Oyun Ve Spor Malzemeleri, Aksam Ve Parçaları	136.006	254.419	271.161	<b>0,51%</b>
38	Muhtelif Kimyasal Maddeler	505.407	314.428	267.448	<b>0,51%</b>
29	Organik Kimyasal Müstahzarlar	168.358	136.855	236.291	<b>0,45%</b>
83	Adi Metallerden Çeşitli Eşya	178.735	225.057	217.596	<b>0,41%</b>
82	Adi Metallerden Aletler, Bıçakçı Eşyası, Sofra Takımları	182.517	210.524	209.068	<b>0,39%</b>
22	Meşrubat, Alkollü İçkiler Ve Sirke	177.774	185.620	201.616	<b>0,38%</b>
54	Dokumaya Elverişli Suni Ve Sentetik Lifler	163.287	206.571	191.872	<b>0,36%</b>
55	Sentetik Ve Suni Devamsız Lifler	149.857	177.388	187.979	<b>0,36%</b>
93	Silahlar Ve Mühimmat, Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarları	144.161	76.877	187.331	<b>0,35%</b>
32	Debagat Ve Boyacılıkta Kullanılan Hülasa, Boya, Macun, Sakızlar	126.941	154.272	179.498	<b>0,34%</b>
18	Kakao Ve Kakao Müstahzarları	159.255	158.381	173.197	<b>0,33%</b>
12	Yağlı Tohum Ve Meyveler, Sanayi Bitkileri, Saman, Hayvan Yemi	139.971	126.392	149.850	<b>0,28%</b>
31	Gübreler	144.606	115.816	143.594	<b>0,27%</b>
42	Deri Eşya, Saraciye Eşyası, Seyahat Eşyası, Bağırsaktan Eşya	117.386	129.501	130.631	<b>0,25%</b>

74	Bakır Ve Bakırdan Eşya	35.351	31.433	110.685	0,21%
1	Canlı Hayvanlar	90.878	126.113	110.200	0,21%
28	İnorganik Kimyasal Müstahzarlar, Organik, İnorganik Bileşikler	46.541	55.198	102.640	0,19%
9	Kahve, Çay, Paraguay Çayı Ve Baharat	155.544	217.474	93.329	0,18%
3	Balıklar, Kabuklu Hayvanlar, Yumuşakçalar, Diğer Omurgasızlar	159.845	131.838	88.909	0,17%
49	Basılı Kitap, Gazete, Resim Vb. Baskı Sanayi Mamulü, El Yazmaları	85.643	54.121	85.784	0,16%
60	Örme Eşya	91.144	85.937	83.300	0,16%
16	Et, Balık, Kabuklu Hayvan, Yumuşakça Vb. Hayvansal Müstahzarlar	68.112	82.565	82.814	0,16%
91	Saatler Ve Bunların Aksam Ve Parçaları	59.480	71.147	81.512	0,15%
35	Albüminoid Maddeler, Tutkallar, Enzimler Vb.	40.870	57.571	64.168	0,12%
6	Canlı Bitkiler Ve Çiçekçilik Müstahzarları	20.490	26.112	49.207	0,09%
58	Özel Dokunmuş Mensucat, Dantela, Duvar Halıları, İşlemeler	39.027	51.692	42.539	0,08%
56	Vatka, Keçe, Dokunmamış Mensucat, Özel İplik, Sicim Ve Mamulleri	28.307	32.780	39.292	0,07%
59	Emdirilmiş, Sıvanmış, Kaplanmış Mensucat, Bunlardan Teknik Eşya	26.803	26.726	32.583	0,06%
26	Metal Cevherleri, Cüruf Ve Kül	12.191	8.359	24.093	0,05%
37	Fotoğrafçılıkta, Sinemacılıkta Kullanılan Eşya	12.671	25.835	21.462	0,04%
41	Ham Postlar, Deriler (Kürkler Hariç) Ve Köseleler	477	230	17.537	0,03%
65	Başlıklar Ve Aksamı	14.575	21.871	17.333	0,03%
13	Laklar, Sakızlar, Bitkisel Özsü Ve Hülâsalar	10.400	14.513	16.182	0,03%
67	Hazır Kuş Tüyü Ve İnsan Saçı Mamulleri, Yapma Çiçekler	13.784	16.430	14.787	0,03%
75	Nikel Ve Nikelden Eşya	10.530	11.097	10.305	0,02%
36	Barut, Patlayıcı Maddeler, Pirotekni Mamulleri, Kibrit Vb.	11.115	8.920	9.445	0,02%
52	Pamuk, Pamuk İpliği Ve Pamuklu Mensucat	9.456	8.808	7.763	0,01%
89	Gemiler, Suda Yüzen Taşıt Ve Araçlar	46.877	49.579	7.071	0,01%
86	Demiryolu Ulaşım Araçları Vb. Aksam Ve Parçaları	4.373	4.853	6.281	0,01%
79	Çinko Ve Çinkodan Eşya	6.953	8.800	4.948	0,01%
81	Diğer Adi Metaller, Sermetler, Bunlardan Eşya	1.242	2.590	4.905	0,01%
14	Örölmeye Elverişli Bitkisel Maddeler, Bitkisel Müstahzarlar	3.525	3.069	4.769	0,01%
51	Yün, Kıl, At Kılı: Bunların İplik Ve Dokumaları	2.886	5.477	4.185	0,01%
92	Müzik Aletleri: Bunların Aksam, Parça Ve Aksesuarı	2.251	4.216	4.121	0,01%
46	Hasır: Saz Ve Benzeri Örölebilen Maddelerden Mamuller	6.571	1.696	3.583	0,01%
66	Şemsiye, Baston, Kamçı, Kırbaç Ve Bunların Aksamı	6.303	3.896	2.402	0,00%
80	Kalay Ve Kalay Mamulleri	1.009	1.586	2.255	0,00%
50	İpek	3.339	2.645	2.196	0,00%
47	Odun Hamuru: Lifli Selülozik Maddelerin Hamurları, Hurdalar	890	2.079	1.609	0,00%
53	Dokumaya Elverişli Bitkisel Lifler, Kâğıt İpeği Ve Dokumaları	2.142	2.073	1.221	0,00%
45	Mantar Ve Mantardan Eşya	557	5.740	955	0,00%
97	Sanat Eserleri, Koleksiyon Eşyası, Antikalar	2.003	1.026	466	0,00%
78	Kurşun Ve Kurşundan Eşya	264	274	312	0,00%
5	Tarifenin Başka Yerinde Yer Almayan Hayvansal Müstahzarlar	186	187	258	0,00%
43	Postlar, Kürkler, Taklit Kürkler Ve Mamulleri	75	252	76	0,00%
	<b>TOPLAM</b>	<b>40.632.556</b>	<b>50.697.127</b>	<b>52.948.694</b>	

\* Veriler ülkenin kendi verileri olmayıp ticaret ortaklarının verilerinden derlenmiştir.

Kaynak: TradeMap-ITC verileri

## BAŞLICA ÜLKELER İTİBARI İLE IRAK'IN İHRACATI\* (1 000 DOLAR)

Ülkeler	2016	2017	2018	Payı
---------	------	------	------	------



Hindistan	9.974.378	15.309.425	23.060.996	<b>23,75%</b>
Çin	10.663.271	13.814.112	22.466.146	<b>23,14%</b>
ABD	6.319.321	11.159.119	12.125.501	<b>12,49%</b>
Güney Kore	5.033.139	6.372.396	9.574.174	<b>9,86%</b>
Yunanistan	2.617.631	3.548.902	5.370.602	<b>5,53%</b>
İtalya	3.257.815	3.185.567	4.527.176	<b>4,66%</b>
Singapur	489.131	1.646.639	3.627.465	<b>3,74%</b>
Hollanda	1.798.416	3.084.842	2.660.267	<b>2,74%</b>
İspanya	1.394.127	1.428.015	2.148.391	<b>2,21%</b>
Taipei	928.174	1.224.582	1.773.462	<b>1,83%</b>
<b>Türkiye</b>	<b>836.298</b>	<b>1.527.573</b>	<b>1.420.433</b>	<b>1,46%</b>
Japonya	1.086.003	1.009.567	1.317.892	<b>1,36%</b>
Almanya	646.191	1.078.785	1.261.031	<b>1,30%</b>
Mısır	520.937	677.101	1.218.199	<b>1,25%</b>
Sırbistan	177.234	483.560	686.680	<b>0,71%</b>
Fransa	176.279	143.485	558.332	<b>0,58%</b>
Hırvatistan	177.422	246.007	468.442	<b>0,48%</b>
Romanya	66.368	137.396	374.103	<b>0,39%</b>
Macaristan	194.336	230.208	368.661	<b>0,38%</b>
Malezya	105.291	272.593	342.791	<b>0,35%</b>
Brezilya	114.598	125.372	327.173	<b>0,34%</b>
Avusturya	231.938	383.226	324.648	<b>0,33%</b>
Birleşik Arap Emirlikleri	1.709.397	700.541	305.822	<b>0,31%</b>
Polonya	405.306	402.769	235.851	<b>0,24%</b>
Portekiz	208.482	329.198	201.986	<b>0,21%</b>
Bulgaristan	15	28.144	75.014	<b>0,08%</b>
İran	63.729	77.443	58.691	<b>0,06%</b>
İsveç	60.766	66.854	53.453	<b>0,06%</b>
Pakistan	21.004	70.291	49.608	<b>0,05%</b>
Tayland	16	80	42.571	<b>0,04%</b>
Belçika	63.143	82.968	28.384	<b>0,03%</b>
Suudi Arabistan	5.127	7.622	11.589	<b>0,01%</b>
Filipinler	15	6	9.331	<b>0,01%</b>
Lübnan	3.863	2.952	5.163	<b>0,01%</b>
Ermenistan	103	202	4.960	<b>0,01%</b>
Birleşik Krallık	9.188	1.770	2.353	<b>0,00%</b>
Hong Kong	3.112	2.314	2.324	<b>0,00%</b>
Ürdün	2.791	1.682	2.307	<b>0,00%</b>
Kuveyt	125	76	2.306	<b>0,00%</b>

Gürcistan	1.675	3.130	1.013	0,00%
Arjantin	0	4	571	0,00%
Danimarka	234	78	503	0,00%
Kuzey Makedonya	384	238	479	0,00%
İsviçre	41.171	625	470	0,00%
Kanada	1.100	52.911	344	0,00%
Bahreyn	146	196	279	0,00%
Arnavutluk	491	231	256	0,00%
Morokko	598	414	198	0,00%
Avustralya	67	32	179	0,00%
Endonezya	105	247	150	0,00%
İrlanda	17	28	120	0,00%
Tacikistan	4	356	116	0,00%
Kenya	6	13	114	0,00%
Azerbaycan	48	0	101	0,00%
Diğer	49.561	95.556	504	0,00%
<b>GENEL TOPLAM</b>	<b>49.460.087</b>	<b>69.017.443</b>	<b>97.099.675</b>	

\* Veriler ülkenin kendi verileri olmayıp ticaret ortaklarının verilerinden derlenmiştir.  
Kaynak: TradeMap-ITC verileri

#### BAŞLICA ÜLKELER İTİBARI İLE IRAK'IN İTHALATI\* (1.000 DOLAR)

Ülkeler	2016	2017	2018	Payı
Birleşik Arap Emirlikleri	5.364.000	12.244.720	11.313.179	21,37%
İran	6.131.482	6.425.016	8.960.694	16,92%
<b>Türkiye</b>	<b>7.636.670</b>	<b>9.054.612</b>	<b>8.346.276</b>	<b>15,76%</b>
Çin	7.547.858	8.330.415	7.917.674	14,95%
Güney Kore	1.438.370	1.462.088	1.911.777	3,61%
Hindistan	973.693	1.259.847	1.854.473	3,50%
ABD	1.266.311	1.204.777	1.312.297	2,48%
Almanya	808.364	759.132	816.997	1,54%
Rusya	916.810	255.565	765.468	1,45%
Ürdün	498.262	542.745	703.550	1,33%
Hollanda	380.381	458.716	671.973	1,27%
Suudi Arabistan	402.183	502.537	651.557	1,23%
Ukrayna	374.409	479.480	644.178	1,22%
Kuveyt	265.058	689.982	623.854	1,18%
Brezilya	455.499	810.749	588.481	1,11%
İtalya	685.194	641.599	583.477	1,10%
Mısır	389.743	513.665	481.345	0,91%
Birleşik Krallık	301.990	419.741	473.755	0,89%

Japonya	345.822	285.217	359.833	<b>0,68%</b>
Fransa	350.594	375.222	348.181	<b>0,66%</b>
İsviçre	376.192	323.208	292.962	<b>0,55%</b>
Belçika	250.815	203.276	235.255	<b>0,44%</b>
Arjantin	98.104	194.547	224.319	<b>0,42%</b>
Avustralya	27.339	70.697	199.808	<b>0,38%</b>
Tayland	110.589	207.335	181.286	<b>0,34%</b>
İspanya	177.200	212.644	180.029	<b>0,34%</b>
Lübnan	161.701	169.741	176.735	<b>0,33%</b>
Kanada	97.425	55.707	153.021	<b>0,29%</b>
Ermenistan	140.529	117.233	150.629	<b>0,28%</b>
Endonezya	91.080	126.055	136.567	<b>0,26%</b>
Malezya	115.895	128.230	133.002	<b>0,25%</b>
İrlanda	92.528	99.560	120.672	<b>0,23%</b>
Polonya	77.171	94.206	115.882	<b>0,22%</b>
Uruguay	26.634	47.950	113.998	<b>0,22%</b>
İsveç	240.654	148.778	93.143	<b>0,18%</b>
Hong Kong	120.075	60.310	91.438	<b>0,17%</b>
Avusturya	106.973	97.114	84.148	<b>0,16%</b>
Singapur	104.296	60.201	75.757	<b>0,14%</b>
Romanya	57.647	59.642	65.373	<b>0,12%</b>
Taipei	37.408	45.308	50.330	<b>0,10%</b>
Yunanistan	30.475	68.531	49.685	<b>0,09%</b>
Ekvador	21.201	56.439	49.002	<b>0,09%</b>
Çek Cumhuriyeti	118.613	59.755	45.833	<b>0,09%</b>
Hırvatistan	3.963	7.951	44.176	<b>0,08%</b>
Danimarka	35.035	30.850	42.545	<b>0,08%</b>
Macaristan	43.804	49.854	41.377	<b>0,08%</b>
Bulgaristan	40.914	41.140	38.281	<b>0,07%</b>
Slovenya	20.045	18.419	35.048	<b>0,07%</b>
Filipinler	14.131	28.462	29.797	<b>0,06%</b>
Meksika	19.851	27.306	29.344	<b>0,06%</b>
Güney Afrika	12.067	5.979	27.161	<b>0,05%</b>
Afganistan	11.185		26.380	<b>0,05%</b>
Pakistan	18.590	22.114	23.714	<b>0,04%</b>
Bahreyn	43.828	173.310	23.198	<b>0,04%</b>
Portekiz	27.747	27.989	22.391	<b>0,04%</b>
Morokko	16.329	11.494	22.312	<b>0,04%</b>
Gürcistan	40.803	31.531	21.514	<b>0,04%</b>

Kolombiya	26.287	19.414	21.182	<b>0,04%</b>
Paraguay	16.020	12.543	17.181	<b>0,03%</b>
Belarus	3.555	2.611	15.726	<b>0,03%</b>
Azerbaycan	17.781	15.725	14.495	<b>0,03%</b>
Kıbrıs	8.856	13.610	12.858	<b>0,02%</b>
Finlandiya	4.256	10.149	11.877	<b>0,02%</b>
Moldova	26.276	13.176	11.144	<b>0,02%</b>
Norveç	2.463	26.585	9.734	<b>0,02%</b>
Sırbistan	13.823	22.164	9.370	<b>0,02%</b>
Litvanya	5.003	6.780	9.016	<b>0,02%</b>
Myanmar	2.137	4.455	8.834	<b>0,02%</b>
Slovakya	15.410	4.485	3.951	<b>0,01%</b>
Yeni Zelanda	3.879	5.074	3.368	<b>0,01%</b>
Kuzey Makedonya	1.925	1.989	3.295	<b>0,01%</b>
Kazakistan	5.088	2.868	3.138	<b>0,01%</b>
Şili	1.837	2.515	3.067	<b>0,01%</b>
Letonya	3.932	2.254	2.171	<b>0,00%</b>
Arnavutluk	2.287	2.393	2.029	<b>0,00%</b>
Malta	846	2.264	1.857	<b>0,00%</b>
Lüksemburg	2.350	734	1.691	<b>0,00%</b>
Kırgızistan	3.486	1.391	1.285	<b>0,00%</b>
Kenya	625	2.014	1.240	<b>0,00%</b>
Tacikistan	3.839	3.513	1.062	<b>0,00%</b>
Estonya	569	1.094	1.032	<b>0,00%</b>
<b>DiĞER</b>	<b>898.497</b>	<b>618.636</b>	<b>2.960</b>	<b>0,01%</b>
<b>TOPLAM</b>	<b>40.632.556</b>	<b>50.697.127</b>	<b>52.948.694</b>	

\* Veriler ülkenin kendi verileri olmayıp ticaret ortaklarının verilerinden derlenmiştir.  
Kaynak: TradeMap-ITC verileri

# TÜRKİYE İLE TİCARET

## TÜRKİYE-IRAK DIŞ TİCARET DEĞERLERİ (MİLYON DOLAR)

Yıl	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
2014	10.896	268	11.164	10.628
2015	8.558	297	8.855	8.261
2016	7.640	836	8.477	6.804
2017	9.057	1.528	10.584	7.529
2018	8.350	1.420	9.770	6.929

Kaynak: TÜİK

## TÜRKİYE'NİN IRAK'A İHRACATINDA BAŞLICA ÜRÜNLER (DOLAR)

Fasıl	Fasıl adı	2016	2017	2018	Payı
71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	597.455.655	1.581.026.187	1.130.162.332	13,54%
11	Değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, insülin, buğday gluteni	547.856.685	651.000.519	600.292.969	7,19%
39	Plastikler ve mamulleri	401.931.339	441.153.908	460.387.855	5,52%
94	Mobilyalar, yatak takımları, aydınlatma cihazları, reklam lambaları, ışıklı tabelalar vb, prefabrik yapılar	451.039.868	438.030.781	458.578.172	5,49%
61	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	305.848.288	451.755.028	421.337.996	5,05%
19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	366.420.604	370.870.074	384.342.610	4,61%
4	Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler	302.241.156	380.779.846	378.324.925	4,53%
85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	314.340.871	343.611.025	352.688.478	4,23%
2	Etlere ve yenilen sakatat	230.372.982	323.299.148	324.206.585	3,88%
84	Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	269.677.753	281.778.179	314.109.590	3,76%
73	Demir veya çelikten eşya	369.573.663	351.399.078	268.764.543	3,22%
8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	299.004.502	255.828.653	226.771.308	2,72%
72	Demir ve çelik	270.943.219	231.729.307	201.493.731	2,41%
62	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	196.652.255	208.873.761	195.749.874	2,35%
15	Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	493.745.971	334.606.023	188.088.293	2,25%
96	Çeşitli mamul eşya (hiyjenik havlu, bebek bezi, kalem, çakmak, fermuar, fırça vb.)	198.218.031	199.625.546	175.650.663	2,10%
20	Sebzeler, meyveler, sert kabuklu meyveler ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	154.272.814	149.736.721	172.945.190	2,07%
57	Halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları	113.902.153	181.483.710	169.508.382	2,03%
76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	103.380.380	110.339.374	124.319.739	1,49%
34	Sabunlar, yüzey-aktif organik maddeler, yıkama-yağlama müstahzarları, mumlar, bakım müstahzarları, dişçilik müstahzarları	111.602.492	113.713.653	119.596.672	1,43%
48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	105.243.672	123.795.217	116.334.440	1,39%
7	Yenilen sebzeler ve bazı kök ve yumrular	113.207.844	117.489.456	100.442.475	1,20%
87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	68.194.068	68.459.734	99.248.250	1,19%

18	Kakao ve kakao müstahzarları	83.959.314	82.118.264	93.118.090	1,12%
44	Ağaç ve ahşap eşya, odun kömürü	64.478.279	63.434.440	92.578.725	1,11%
21	Yenilen çeşitli gıda müstahzarları (kahve hülusalari, çay hülusalari, mayalar, soslar, diyet mamaları, vb.)	75.529.313	69.853.854	91.192.133	1,09%
24	Tütün ve tütün yerine geçen işlenmiş maddeler	56.046.557	83.902.628	89.615.806	1,07%
64	Ayakkabılar, getriler, tozluklar ve benzeri eşya, bunların aksamı	81.029.135	94.114.847	83.009.675	0,99%
68	Taş, alçı, çimento, amyan, mika veya benzeri maddelerden eşya	85.053.188	75.944.883	78.878.344	0,95%
33	Uçucu yağlar ve rezinoitler, parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	75.269.050	81.802.827	74.077.326	0,89%
32	Debagatte ve boyacılıkta kullanılan hülusalari, tanenler, boyalar, pigmentler, vb, vernikler, vb, macunlar, mürekkepler	47.593.091	48.902.329	56.234.663	0,67%
30	Eczacılık ürünleri	48.603.026	64.596.151	55.689.745	0,67%
23	Gıda sanayiinin kalıntı ve döküntüleri, hayvanlar için hazırlanmış kaba yemler	46.245.057	60.700.459	50.958.777	0,61%
17	Şeker ve şeker mamulleri	45.552.745	60.601.459	50.051.750	0,60%
63	Dokunabilir maddelerden hazır eşya, takımlar, kullanılmış giyim ve dokunmuş diğer eşya, paçavralar	56.007.906	48.050.446	40.600.898	0,49%
22	Meşrubat, alkollü içkiler ve sirke	39.221.274	40.032.808	40.530.390	0,49%
38	Muhtelif kimyasal maddeler (biyodizel, yangın söndürme maddeleri, dezenfektanlar, haşarat öldürücüler, vb.)	36.314.529	37.672.394	38.840.623	0,47%
83	Adi metallerden çeşitli eşya (kilit, kasa, mobilya tertibatı, vb.)	31.143.621	33.462.802	34.769.183	0,42%
70	Cam ve cam eşya	32.998.934	34.156.108	32.004.224	0,38%
31	Gübreler	37.905.437	18.651.195	30.616.354	0,37%
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	29.810.181	31.154.426	30.128.338	0,36%
40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	21.941.847	25.120.079	26.240.795	0,31%
10	Hububat	28.348.715	21.491.497	25.264.295	0,30%
90	Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar, bunların aksam, parça ve aksesuarı	15.432.751	18.315.258	23.842.888	0,29%
16	Et, balık, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar veya diğer su omurgasızlarının müstahzarları	10.232.830	19.431.071	22.077.974	0,26%
25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçıklar, kireçler ve çimento	21.845.470	23.189.187	20.012.492	0,24%
69	Seramik mamulleri	18.430.341	17.045.924	18.943.550	0,23%
42	Deri-saracıye eşyası, eyer-koşum takımları, seyahat eşyası, el çantaları vb mahfazalar, hayvan bağırsağından mamul eşya	9.768.082	12.939.445	13.688.023	0,16%
49	Basılı kitaplar, gazeteler, resimler ve baskı sanayiinin diğer mamulleri, el ve makina yazısı metinler ve planlar	6.207.343	11.394.636	12.852.915	0,15%
35	Albüminoid maddeler, değişikliğe uğramış nişasta esaslı ürünler, tutkallar, enzimler	10.933.593	13.318.556	12.598.736	0,15%
54	Sentetik ve suni filamentler, şeritler ve benzeri sentetik ve suni dokumaya elverişli maddeler	13.068.707	16.302.094	12.507.955	0,15%
12	Yağlı tohum ve meyvalar, muhtelif tane, tohum ve meyvalar, sanayide ve tıpta kullanılan bitkiler, saman ve kaba yem	11.937.192	10.941.076	10.938.998	0,13%
28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	9.312.531	7.849.708	10.270.224	0,12%
74	Bakır ve bakırdan eşya	4.797.847	5.958.983	9.941.577	0,12%
60	Örme eşya	11.168.984	15.112.214	9.820.876	0,12%
55	Sentetik ve suni devamsız lifler	4.657.185	7.280.889	9.623.451	0,12%

82	Adi metallerden aletler, bıçakçı eşyası ve sofrta takımları, adi metallerden bunların aksam ve parçaları	12.762.878	11.169.544	9.561.658	0,11%
95	Oyuncaklar, oyun ve spor malzemeleri, bunların aksam, parça ve aksesuarı	6.847.512	9.546.214	8.433.729	0,10%
3	Balıklar, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar ve suda yaşayan diğer omurgasız hayvanlar	10.564.329	5.842.197	5.004.033	0,06%
6	Canlı ağaçlar ve diğer bitkiler, yumrular, kökler ve benzerleri, kesme çiçekler ve süs yaprakları	3.853.863	4.960.652	4.619.029	0,06%
88	Hava taşıtları, uzay taşıtları ve bunların aksam ve parçaları	1.007.929	4.655.710	3.844.991	0,05%
58	Özel dokunmuş mensucat, tuftedilmiş dokunabilir mensucat, dantela, duvar halıları, şeritçi ve kaytancı eşyası, işlemler	2.247.761	3.694.497	3.389.921	0,04%
91	Saatler ve bunların aksam ve parçaları	818.849	872.218	3.154.214	0,04%
29	Organik kimyasal ürünler	1.673.870	2.377.579	2.750.464	0,03%
56	Vafka, keçe ve dokunmamış mensucat, özel iplikler, sicim, kordon, ip, halat ve bunlardan mamul eşya	3.680.123	3.839.115	2.677.718	0,03%
1	Canlı hayvanlar	592.131	1.617.919	2.433.639	0,03%
59	Emdirilmiş, sıvanmış, kaplanmış veya lamine edilmiş dokunabilir mensucat, dokunabilir maddelerden teknik eşya	550.056	2.590.411	2.324.839	0,03%
9	Kahve, çay, paraguay çayı ve baharat	4.205.761	3.053.378	2.278.503	0,03%
99	Kişisel eşyalar, deniz ve hava taşıtlarına verilen kumanya ve malzeme (yakıtlar hariç)	1.289.084	2.613.620	1.967.816	0,02%
79	Çinko ve çinkodan eşya	4.835.123	2.160.055	1.611.694	0,02%
65	Başlıklar ve aksamı (şapka, kasket, koruyucu başlıklar vb.)	1.221.909	1.728.828	1.424.986	0,02%
52	Pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat	888.057	1.284.828	912.004	0,01%
37	Fotoğrafçılıkta veya sinemacılıkta kullanılan eşya	769.370	1.309.429	832.967	0,01%
26	Metal cevherleri, cüraf ve kül	22.114	12.419	662.129	0,01%
67	Hazırlanmış ince ve kalın kuş tüyleri ve bunlardan eşya, yapma çiçekler, insan saçından eşya	147.267	467.584	645.218	0,01%
89	Gemiler ve suda yüzen taşıt ve araçlar	13.843.765	20.431.151	595.728	0,01%
86	Demiryolu vb hatlara ait taşıtlar ve malzemeler, bunların aksam-parçaları, mekanik trafik sinyalizasyon cihazları	462.293	1.499.683	578.371	0,01%
46	Hasırdan, sazdan veya örülmeye elverişli diğer maddelerden mamuller, sepetçi ve hasırcı eşyası	4.886.781	140.962	293.044	0,00%
14	Örülmeye elverişli bitkisel maddeler, tarifinin başka yerinde belirtilmeyen veya yer almayan bitkisel ürünler	45.570	346.867	213.293	0,00%
97	Sanat eserleri, koleksiyon eşyası ve antikalar	395.059	97.143	176.255	0,00%
66	Şemsiyeler, güneş şemsiyeleri, bastonlar, iskemle bastonlar, kamçılar, kırbaçlar ve bunların aksamı	542.393	152.951	161.421	0,00%
51	Yapağı ve yün, ince veya kaba hayvan kılı, at kılından iplik ve dokunmuş mensucat	76.971	321.594	129.762	0,00%
92	Müzik aletleri, bunların aksam, parça ve aksesuarı	174.689	105.262	108.343	0,00%
	DiĞER	2.293.778	2.492.642	519.175	0,01%
	<b>TOPLAM</b>	<b>7.636.669.605</b>	<b>9.054.612.317</b>	<b>8.346.169.809</b>	

Kaynak: TÜİK

### TÜRKİYE'NİN İRAK'TAN İTHALATINDA BAŞLICA ÜRÜNLER (DOLAR)

Fasıl	Fasıl adı	2016	2017	2018	Payı
71	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	769.152.325	1.400.947.350	1.252.464.230	88,17%
27	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	17.427.825	53.208.614	54.144.810	3,81%
76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	182.540	1.228.491	32.948.588	2,32%

74	Bakır ve bakırdan eşya	7.200	608.727	23.967.812	1,69%
47	Odun veya diğer lifli selülozik maddelerin hamurları, geri kazanılmış kağıt veya karton (döküntü, kırıntı ve hurdalar)	19.657.054	32.830.912	21.888.596	1,54%
39	Plastikler ve mamulleri	15.279.588	11.063.918	11.536.111	0,81%
41	Ham postlar, deriler (kürkler hariç) ve köseleler	6.952.783	12.032.200	10.701.405	0,75%
78	Kurşun ve kurşundan eşya	46.078	1.934.964	3.917.718	0,28%
2	Etler ve yenilen sakatat	77.869	429.412	1.907.018	0,13%
84	Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	627.114	1.762.033	917.799	0,06%
4	Süt ürünleri, yumurtalar, tabii bal, diğer yenilebilir hayvansal menşeli ürünler	589.715	176.061	825.297	0,06%
96	Çeşitli mamul eşya (hijyenik havlu, bebek bezi, kalem, çakmak, fermuar, fırça vb.)	1.545	551.644	662.991	0,05%
85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	382.630	1.283.181	464.809	0,03%
8	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	536.973	617.094	426.767	0,03%
34	Sabunlar, yüzey-aktif organik maddeler, yıkama-yağlama müstahzarları, mumlar, bakım müstahzarları, dişçilik müstahzarları	220.021	526.349	378.614	0,03%
79	Çinko ve çinkodan eşya		141.669	374.403	0,03%
20	Sebzeler, meyvalar, sert kabuklu meyvalar ve bitkilerin diğer kısımlarından elde edilen müstahzarlar	700.525	533.075	266.284	0,02%
87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	181.448	958.115	249.302	0,02%
15	Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	74.000	72.524	202.956	0,01%
32	Debagatte ve boyacılıkta kullanılan hülâsalar, tanenler, boyalar, pigmentler, vb, vernikler, vb, macunlar, mürekkepler	122.904	217.944	188.638	0,01%
33	Uçucu yağlar ve rezinoitler, parfümeri, kozmetik veya tuvalet müstahzarları	19.320	1.287.820	165.828	0,01%
73	Demir veya çelikten eşya	465.263	343.420	160.261	0,01%
48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	86.501	248.531	159.850	0,01%
19	Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları, pastacılık ürünleri	20.091	73.172	133.860	0,01%
16	Et, balık, kabuklu hayvanlar, yumuşakçalar veya diğer su omurgasızlarının müstahzarları		7.641	128.146	0,01%
82	Adi metallere aletler, bıçakçı eşyası ve sofratakimleri, adi metallere bunların aksam ve parçaları	213.689	59.568	127.314	0,01%
	DİĞER	3.272.675	4.428.506	1.123.964	0,08%
	<b>TOPLAM</b>	<b>836.297.676</b>	<b>1.527.572.935</b>	<b>1.420.433.371</b>	

Kaynak: TÜİK



# PAZAR İLE İLGİLİ BİLGİLER

## DAĞITIM KANALLARI

Irak'ta iş yapmak isteyen Türk firmaların Iraklı yerel temsilcilikler, acenteler veya dağıtıcılar ile çalışmaları tavsiye edilmektedir. Böylece hem bürokratik engellerin, hem de yapılacak iş görüşmelerinde dil ve kültür engelinin aşılması mümkün olacaktır. Yerel temsilciler, ihraç ürününün tanıtımında ve kamu/özel sektör iş fırsatlarının takibinde de oldukça faydalıdır.

Irakta acentelik/distribütörlük/temsilcilik sözleşmesi imzalamadan önce, Iraklı bir avukatla istişare edilmesi önemle tavsiye olunur. Verilecek ticari temsilciliğin, "kapsam alanı" ve "süresi" ile Iraklı firmanın "iç piyasadaki dağıtım ağının ve donanımının" tespit edilmesi en önemli unsurlardır.

## REKLAM, TANITIM & FUARLARA KATILIM

Irak pazarına giren firmaların ve ürünlerin sayısı arttıkça, ürünlerin tanıtımı için kullanılan araçlar da gelişmektedir. Yerel ve bazı Uluslararası Arap Televizyon kanalları, reklam ve tanıtım faaliyetleri için etkili kanallar olmakla beraber, şehir merkezlerindeki ilan panoları (billboardlar) da reklam ve tanıtım faaliyetlerinde yaygın biçimde kullanılmaktadır.

Irak'ta düzenlenen uluslararası sektörel fuarlara katılımda aktif pazarlama kapsamında etkili bir tanıtım yoludur. Özellikle Erbil'de düzenlenen uluslararası ticaret fuarları, orta ve güney Irak firmaları tarafından da takip edilmektedir. (İstanbul ve Dubai fuarları diğer cazibe merkezleridir.) Bu konuda gelişme gayreti içinde olan Basra şehri, ticari aktivite olarak Erbil'i takip etmektedir.(Öte yandan her yıl kasım ayının başında Irak Ticaret Bakanlığınca Bağdat'ta düzenlenen geleneksel Bağdat uluslararası ticaret ve sanayi fuarı da önemli bir etkinlik olarak değerlendirilebilir, ancak bu şehirdeki etkinlikler ülkedeki olumsuz asayiş olaylarından menfi etkilenmektedir.)

## AMBALAJ, PAKETLEME VE ETİKETLEME (STANDARDİZASYON)

Irak'a gönderilen kutuların ve sandıkların üzerindeki işaretleme, çıkarılabilir etiketler şeklinde değil, mürekkep ya da boya ile yapılmalıdır. İthal edilen konserve ürünlerin üretim ve son kullanma tarihleri ambalaj üzerinde kabartmalı ya da yazılı şekilde belirtilmelidir.

Bilhassa gıda ürünlerinin gümrük kapısından geri dönmemesi veya alıcısı tarafından ihracatçıya iade edilmemesi için, ürünün gümrük kapısına geldiğinde kullanım süresinin (raf ömrünün) en az %70 oranında devam ediyor olmasına dikkat edilmesi önemle tavsiye olunur.

İlaçların muhteviyatı açıkça belirtilmelidir. Ürünlerin zararlı ya da yan etkilerini belirten ilgili etiket Arapça düzenlenmelidir.

Ürün etiket veya ambalajları üzerinde mutlaka İngilizce ve/veya Arapça ifadelerin bulunması gerekmektedir. Belirli gıda ürünlerin ambalajları üzerinde "domuz eti" veya "domuz yağı" kullanılmadığının mutlaka belirtilmesi gerekmektedir.

## GÖZETİM

Sevk öncesi inceleme (SÖİ) uygulamasını, Merkezi Irak Yönetimi 1/7/2011, Kuzey Irak Bölgesel Yönetimi de (IKBY) bundan 10 ay sonra 12/5/2012 tarihinde başlatmıştır. Halihazırda; SÖİ, Merkezi Irak'ta Bureau Veritas ve TÜV Rheinland, IKBY'de ise İntertek gözetim şirketleri tarafından yapılmaktadır. Dolayısıyla Merkezi Irak'a ihraç edilen ürünler için ayrı, IKBY'ye ihraç edilen ürünler için ayrı gözetim şirketlerinden uygunluk belgesi alınması gerekmektedir.

Merkezi Hükümet, 17/09/2017 tarihinde Bureau Veritas ve TÜV Rheinland firmalarını Kuzey Irak'tan yapılan geçişleri denetlemek için yetkilendirmiştir. Kuzey Irak'tan Merkezi Irak'a geçen ürünlere ait uygunluk belgelerinin denetimi bu firmalar tarafından sınır kontrol noktasının bulunduğu Safra'da gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla, ülkemizden IKBY üzerinden Irak'a ihraç edilen ancak Safra sınır kontrol noktası üzerinden merkezi Irak'a geçiş yapan ihraç ürünlerimizin söz konusu kontrolden geçmesi ve bu esnada Bureau Veritas veya TÜV Rheinland firmalarından alınan uygunluk belgelerinin ibraz edilmesi gerekmektedir.

Sevkiyat öncesi ürün denetimi (pre-shipment inspection) uygulaması kapsamındaki [genel ürün listesi için bakınız.](#)

## ULAŞTIRMA VE TAŞIMACILIK MALİYETLERİ

Irak'ta ürünlerin dağıtımında çok fazla alternatif yol bulunmamaktadır. Ulaştırma altyapısı onarılmakta ve genişletilmekte olan Irak'ta, yerli kamyonlarla taşımacılığın yanı sıra demir yolu taşımacılığı da gelişmektedir.

Karayolu taşımacılığında nakliye ücretleri, ülkedeki güvenlik koşulları ve kamyonların geri dönüşte yük alamamaları nedeniyle yüksektir.

Güneyde Basra Limanı ticari yük taşımacılığında en çok tercih edilen kanallardan biridir. Merkezi Irak havaalanlarında tahsil edilen ücretlerin yüksekliği, ürünlerin güvenliğinin sağlanamaması gibi nedenlerden dolayı ihracatta, hassas ürünler haricinde, havayolu pek tercih edilmemektedir. Zorunlu durumlarda ise, ucuz ve güvenli olması nedeniyle genelde Erbil Havaalanı kullanılmaktadır.

Orta Irak'ta yaşanan olumsuz güvenlik koşulları nedeniyle, Irak'a taşımacılık maliyetli bir hale gelmiştir. Navlunun pahalılığı, vergi etkisine benzer şekilde ürünlerin ülke içindeki satış fiyatlarına da yansımaktadır.

Türk ihraç ürünlerinin Irak'a sevkiyatı, ağırlıklı olarak karayoluyla Habur/İbrahim Halil Sınır Kapısı üzerinden yapılmaktadır. Ancak, Türk plakalı kamyonlar olumsuz güvenlik koşulları ve vize sorunu nedeniyle orta ve güney Irak illerine taşıma yapamamaktadır. Türk ürünleri, kuzey Iraktaki aktarma merkezlerinde (Zaho, Erbil) Türk kamyonlarından Irak plakalı kamyonlara aktarılmakta ve bu şekilde ülkenin güney şehirlerine ulaştırılmaktadır.

Irak'a ihraç yük götüren Türk araçlarının kullandıkları kapılar ve taşıma sayılarına ilişkin bilgilere UND-Uluslararası Nakliyeciler Derneği web sitesinden (<http://www.und.org.tr/public/irak-cumhuriyeti.pdf>) erişebilirsiniz.